

Resettlement Policy Framework (RPF)

Local and regional competitiveness project in the Republic of Macedonia

Resettlement Policy Framework (RPF)

Local and regional competitiveness project in Macedonia

19/10/2015

1 Contents

PREFACE	4
GLOSSARY	6
Executive Summary.....	8
1. Introduction	9
1.1 Project Background	9
1.2 Rationale for Preparation of a Resettlement Policy Framework	10
1.3 Expected impacts	10
1.4 Objectives and Principles of the Resettlement Policy	11
1.5 Process for Preparation and Approval of Resettlement Action Plan.....	11
1.5.1 Resettlement Action Plan	11
1.5.2 Resettlement (Land expropriation) Screening Process	12
2 Institutional and Legal Framework	13
2.1 Institutional Framework.....	13
2.2 Legal Framework.....	14
2.2.1 Expropriation Process	15
2.3 WB Principles and Procedures of Resettlement adopted in this RPF.....	17
2.4 Gap analysis – Macedonian legislation for expropriation and World Bank Safeguard Policies	18
3 Eligibility and Entitlements	21
3.1 Eligible PAPs	21
3.2 Entitlements.....	22
3.3 Valuing Affected Assets.....	23
3.4 Replacement valuation	23
4 ARAP Information Requirements.....	24
4.1 Census and Inventory of Project Affected Persons.....	24
4.2 Identification of Losses	24
4.3 Baseline Survey	25
5 Implementation Arrangements	25
5.1 RAP Development and Approval Process	25

Resettlement Policy Framework (RPF)

5.2	RAP Implementation Process.....	25
6	Supervision and Monitoring.....	27
7	People’s Participation	28
8	Costs and Budgets.....	28
	Annex 1: Provisional Entitlement and Compensation Matrix.....	29
	Annex 2: Checklist for Census Information.....	30
	Annex 3: List of Data for Census Survey	31
	Annex 4: List of Data for Inventory of Losses	32
	Annex 5: Data for Baseline Survey.....	35
	Anex 6 Law on Expropriation – Consolidated	37

PREFACE

This Resettlement Policy Framework (RPF), covering involuntary resettlement and land acquisition issues has been prepared by the Cabinet of the Deputy Primeminister of Economic Affairs, the institution that is assigned as implementing agency. It is one of key safeguard documents for the Regional and Local Competitiveness in Tourism Project-RLCT financed by EU IPA funds and to be administered by the World Bank. The other safeguards, Environmental Management Framework and related Environmental Management Plans, are reflected in the Operational Manual (OM). The present RPF is supplementary document to the OM. The present document takes into account the approaches and policies for land acquisition and resettlement required by the Government of Macedonia and the World Bank, and best international practices. The document prepared by the RLCT provides the framework for ensuring compliance with the requirements of all parties, with the understanding that the most stringent requirements of any party would be applied. This Resettlement Policy Framework is elaborated for the Regional and Local Competitiveness Tourism Project financed by EU. The Project has multiple components focused to support tourism offer in Tourism related infrastructure (signage, roads, visitor centers, parking facilities) and Cultural Heritage Sites.

Abbreviations

APST	Agency for Promotion and Support of Tourism
ARAP	Abbreviated resettlement action plan
CDPMEA	Cabinet of the deputy prime minister for economic affairs
GOM	Government of Macedonia
IR	Involuntary resettlement
LRCP	Local and Regional Competitiveness Project
MoC	Ministry of Culture
MoE	Ministry of Economy
MoLSG	Ministry of Local Self-Government
MTC	Ministry of transport and communications
NGO	Nongovernmental organization
O.G.	Official gazette of the Republic of Macedonia
PAP	Project affected people
PIU	Project implementation UNIT
RIU	Resettlement implementation unit
RM	Republic of Macedonia
RPF	resettlement policy framework
RAP	Resettlement action plan
SME	Small and medium enterprise
WB	World Bank

GLOSSARY

Abbreviated Resettlement Action Plan (ARAP): A planning document that describes what will be done to address the direct social and economic impacts associated with involuntary displacement or land expropriation. This term is applicable where the project affected persons are less than 200.

Beneficiary Institution: PIU is based at the cabinet of the Deputy Prieminister of economic affairs. The PIU is the implementing agency that will also provide grants and investments to the Beneficay Insitution which will be municipality or any other agency responsible for receiving infrastructure grant investment . In most of the cases Beneficiary Insitution that will do the expropriation will be local authorities or central authorities in charge for the respective infrastrcutrue. So for the purposes of land acqusition whenever Beneficiary Insitution will be mentioned it will be respective local authorities or central authorities. i.e. if there is land expropriation for the local road than the Beneficiary Insitution will be local government and thus lcoal government will do the land acqusition. If the road is clasified as regional or national than Minsitry of Transport will be Beneficiary Insitution and thus Ministry of Transport will carry on the ladn acqusition process.

Census: Household survey that covers all Project Affected Persons irrespective of entitlement or ownership. It provides a complete inventory of all project affected persons and their assets. It can be used to minimize fraudulent claims made by people who move into the area affected by the project in the hope of being compensated and/or resettled.

Compensation: Payment in cash or in kind of the replacement value of the acquired property
Involuntary: Actions that may be taken without the displaced person's informed consent or power of choice.

Involuntary Resettlement (IR): The unavoidable displacement of people and/or impact on their livelihood, assets and common property resulting from development projects that create the need for rebuilding their livelihood, sources of income and asset bases.

Project Affected Person (PAP) includes any person or persons who, on account of the execution of the Program, or any of its Projects, sub-components or parts thereof, will have their right, title, or interest in any house, land (including residential, agricultural and grazing land) or any other fixed or moveable asset acquired or possessed, in full or in part, permanently or temporarily, adversely affected; or business, occupation, work, place of residence or habitat adversely affected; or standard of living adversely affected;

Resettlement Policy Framework (RPF)

Public Involvement: The dialogue encompassing consultation and communication between a project proponent and the public. It includes dissemination, solicitation and presentation of information.

Resettlement: General term related to land acquisition and compensation for loss of assets, whether it involves actual relocation, loss of land, shelter, assets or other means of livelihood and includes all the measures taken to mitigate any and all adverse impacts of the Project on PAPs' property and/or livelihood, including compensation, relocation (where relevant), and rehabilitation;

Resettlement Action Plan (RAP): A time-bound action plan with a budget, setting out resettlement strategy, objectives, options, entitlements, actions, approvals, responsibilities, monitoring and evaluation.

Resettlement Policy Framework (RPF) refers to the present document which is the overall Policy Framework for Resettlement of Project Affected Persons (PAPs). The RPF describes the process and methods for carrying out resettlement under the Program, including compensation, relocation and rehabilitation of persons affected by the Program
Replacement Value: Method of valuation of assets that helps determine the amount sufficient to replace lost assets and cover transaction costs. In applying this method of valuation, depreciation of structures and assets should not be taken into account;

Relocation: Physical relocation of a PAP or PAPs from their pre-Program place of residence
Stakeholders: Those who have an interest in project development and who will be involved in the consultative process, and includes any individual or group affected by, or that believes it is affected by the project; and any individual or group that can play a significant role in shaping or affecting the project, either positively or negatively, including the host community/population.

Vulnerable Groups: Distinct groups of people who might suffer excessively from resettlement effects, such as, the old, the young, the handicapped, the poor, isolated groups and single parents.

Executive Summary

1. Introduction

1.1 Project Background

LRCP is a four year investment operation, which will be financed with a grant from the European Union. LCRP will be managed as a Hybrid Trust Fund and will consist of three components, one executed by the Bank and two by the Government of Macedonia. The activities in the Bank-executed component (Component 1) will help to continue, scale up, and expand the capacity building and technical assistance activities in tourism currently underway at the central level under the Macedonia Competitive Industries and Innovation Support Program (grant from multi-donor trust fund, effective through mid-2016). At the same time, Component 1 will fund the Bank's technical and advisory assistance to sector level policies and measures that would benefit and complement the activities under the recipient-executed components (Components 2, 3 and 4). Component 2 will finance technical assistance, equipment, and capacity building in selected tourism destinations that are able to demonstrate sound market potential, strategic location as part of a broader 'theme' or itinerary, and a high development impact. Layering support in management, skills, innovation, and local planning with critical public infrastructure investments (Component 3) is considered to be the most effective approach to developing competitive and productive destinations that appeal to both private investment and consumers. Component 3 will provide investment in tourism-related infrastructure and services at destinations This component will support large and small-scale investments at selected tourism destinations in order to upgrade the product offer in terms of attractions, sites, and general visitor experience. The proposed sub-projects could also be implemented in partnership with civil society organizations and private sector stakeholders, including professional organizations.

The investments in infrastructure sub-projects could include:

- Restoration of cultural and natural heritage sites, facades of traditional and historic significance buildings (buildings of historic value and/or traditional architecture);
- Rehabilitation of municipal infrastructure and utilities in the central historic areas (historic cores) and publicly owned vacation facilities;
- Improvement of access roads to sites and attractions, landscaping and public parking
- Signposting;
- Upgrading public spaces and cultural buildings, ski and spa resort facilities;
- Mapping and upgrading of hiking and biking routes and trails;
- Construction or rehabilitation of tourist information kiosks and offices, and public toilets.

The primary beneficiaries of the infrastructure sub-projects will be local communities, municipalities, and local, regional and international visitors. Indirect beneficiaries will include professional organizations and private sector stakeholders who will benefit from improved conditions for business and market development. In addition to the investments sub-component the project will provide grants to support enhancement of the tourism service-delivery value. The sub-component will provide small grants for activities that serve these objectives, helping to directly address key needs

Resettlement Policy Framework (RPF)

highlighted in the Destination Development Plans (Component 2). Activities could include technical assistance (e.g. design and implementation of local linkages programs, modules for competency based skills training) technical and financial support (e.g. for tourism innovation competitions at schools or associations), minor works (e.g. infrastructure repair or restoration), equipment (e.g. ICT) or promotional activities (recruitment drives, marketing of local products, B2B integration, branding and marketing activities). Grants will be made to entities including public agencies, DMOs, private sector associations, training/educational service providers and non-governmental organizations (NGOs).

In cases where private sector would be grant beneficiary than the investments could not be done in any other property except of the one that is ownership of the recipient or a public space not in use by any other private person or entity. Grant beneficiary can invest in the public space with consent of the respective government agency once it has been determined that the space is not used by someone else.

1.2 Rationale for Preparation of a Resettlement Policy Framework

This document represents the Resettlement Policy Framework (RPF) for the proposed LCRP - project. It describes the policies, procedures and processes that will be followed throughout the project in the course of mitigation of adverse social impacts due to project activities among the project affected persons, with and without legal title, whose land/properties, businesses and other assets are expropriated for the execution of the construction works.

Resettlement Policy Framework is prepared to guide upcoming land acquisition and potential resettlement for the construction of the road in accordance to the requirements of the World Bank (WB) - International Bank for Reconstruction and Development (IBRD) and its Operational Policy 4.12 and fit with the national legislation.

WB OP 4.12 indicates that a Resettlement Policy Framework (RPF) needs to be prepared at appraisal if the extent and location of land acquisition or resettlement cannot be known because the project has multiple components.

The LCRP will finance improvement of the Tourist related infrastructure that might cause impact to private land or public land that might be in use by private persons or some impacts to small businesses. However, this impact could not be determined because the project itself is a program whereby the investments will be determined during the implementation of the project. Thus, precise and exact amount of land that needs to be acquired, is not still confirmed and as a consequence framework is being prepared and not site specific RAP.

1.3 Expected impacts

As per the list of most probable investments there will be no resettlement of the people neither there will be big scale land acquisition needs. Most probably impacts if any will be linear fractions of the land for expropriation or small size, not bigger than couple hundred square meters, of land which would be non linear. Possible infrastructure grants are the following

Resettlement Policy Framework (RPF)

- Restoration of cultural and natural heritage sites, facades of traditional and historic significance buildings (buildings of historic value and/or traditional architecture);
 - Rehabilitation of municipal infrastructure and utilities in the central historic areas (historic cores) and publicly owned vacation facilities;
 - Improvement of access roads to sites and attractions, landscaping and public parking
 - Signposting;
 - Upgrading public spaces and cultural buildings, ski and spa resort facilities;
 - Mapping and upgrading of hiking and biking routes and trails;
 - Construction or rehabilitation of tourist information kiosks and offices, and public toilets.

Potential land for expropriation could be either agriculture or construction land depending of the zoning of the land use. There could also be need for temporary blockage of the access to land or facility or temporary displacement of a small business such as kiosk or selling tent. Nature of impacts is difficult to determine now, but, because the impacts will be of a small scale once there will be need for land acquisition, implementing agency will prepare abbreviated version of RAP. Henceforth, for the current project respective local authority or central government authority with support of the implementing agency will prepare abbreviated version of RAPs when needed.

1.4 Objectives and Principles of the Resettlement Policy

The objective of this RPF is to guide the preparation of RAPs that will ensure all persons affected will be properly consulted, made available to affordable and accessible grievance mechanisms and properly and in time compensated at replacement cost or market value (whichever higher) for their losses, and provided with rehabilitation measures so that they are at least as well off as they would have been in the absence of the Program.

The principle is that involuntary resettlement should be avoided where feasible, or minimized, exploring all viable alternatives in project design. If unavoidable, resettlement activities should be conceived and executed as sustainable development Programs, providing sufficient investment resources to enable the affected persons by the project to share in the benefits of the project. Furthermore, affected persons should be meaningfully consulted and should be involved in planning and implementing compensation; and be assisted in their efforts to improve their livelihoods and standards of living in real time, if livelihood and standard of living will be affected, in the level of pre-project or higher.

1.5 Process for Preparation and Approval of Resettlement Action Plan

1.5.1 Resettlement Action Plan

This RPF guides the preparation of abbreviated version of RAP. Project's RAP, consistent with this RPF, will be created and submitted to the World Bank for its approval.

Resettlement Policy Framework (RPF)

According to OP 4.12, all projects that entail land acquisition or/and resettlement require a RAP. The scope and level of detail of the resettlement plan vary with the magnitude and complexity of land acquisition or/and resettlement impact, i.e. a full RAP is required whenever land acquisition in a project affects more than 200 people, takes more than 10 percent of any holding, and involves physical relocation of population. An abbreviated RAP is acceptable if fewer than 200 people are displaced. Even if more than 200 people are affected, if all land acquisition is minor (10 percent or less of all holdings is taken) and no physical relocation is involved, an abbreviated RAP is acceptable. This project does not include displacement of any PAPs neither includes laeger amount of land expropriation.

An Abbreviated RAP will include the following elements:

- a census survey of affected PAP and valuation of assets
- description of compensation and other resettlement assistance to be provided;
- consultations with affected PAPs about acceptable alternatives;
- institutional responsibility for implementation and procedures for grievance redress;
- arrangements for monitoring and implementation; and
- a timetable and budget.

In case some of the affected PAPs lose more than 10% of their productive assets or require physical relocation the plan will also cover a socioeconomic survey to determine the impact and than if needed respective income restoration measures.

First, draft version will be shared with WB for no objection before disclosure and than last version of RAP will be submitted by implementing agency on behalf of the Beneficiary Institution (respective local authrotiy or central government agency that received investment grant as deccribed above) to WB in order to obtain no objection and afterwards implementation will start. RAP implementation will be completed prior to commencement of the works. After no objection has been obtained, compensation, resettlement and rehabilitation activities will be initiated, and will be completed before awarding contracts of civil works.

1.5.2 Resettlement (Land expropriation) Screening Process

The following steps describe the Resettlement process in the project

1. Completing the final design of the project to be financed
2. After completing the final design PIU or the Beneficiary Insitution will engage external company for conducting Expropriation Report which will serve as a cut-off date
3. PIU and the beneficiary agency informs general public on the period for conducting of Geodetic survey (Land Survey) for the Expropriation Report
4. After completed Expropriated report is delivered to PIU or the Beneficiary Institution, PIU with own resources or trhough external company will prepare the draft RAP and determine the magnitude of the impacts on PAPs.
5. Draft RAP is prepared and sent to WB for review
6. WB will review and provide no objection draft RAP

Resettlement Policy Framework (RPF)

7. PIU will disclose draft RAP and organize consultations with impacted PAPs to determine the magnitude of impacted PAPs, means of compensation and the proposed mitigation and compensation measures
8. Conclusions will be included in draft ARAP
9. Final RAP sent to WB for no objection
10. Disclosure of final RAP
11. Implementing of RAP / Completing the expropriation process

2 Institutional and Legal Framework

2.1 Institutional Framework

Following institutions, each with different roles and responsibilities, are main actors in the process of expropriation:

State Attorney's Office of the Republic of Macedonia is a Governmental institution which takes a measures and legal means for legal protection of property rights and interests of the Republic of Macedonia and performs other duties prescribed by law.

Ministry for Transport and Connections is the governmental body responsible for issuing permits for construction and monitoring the process of expropriation in means of completion of the process of expropriation.

The Real Estate Cadaster Agency of the Republic of Macedonia holds and registers the information on ownership rights of the land in Republic of Macedonia. It can be consulted during the process of obtaining valuable and valid information on ownership and current land use/leasing.

Ministry of Agriculture, Forestry and Water Supply conducts transformation of agricultural land into construction land.

The following institutions offer wide spectrum of assistance that can enable, support and facilitate the consultation process for implementation of RAP.

National level:

Ministry of Agriculture, Forestry and Water Supply It can be consulted during the process of creation of packages for compensation. Also it can be consulted in the process of estimating compensation for lost crops.

Ombudsman can be consulted on various legal advices related to litigations of PAPs with the governmental bodies.

The Inter-municipal Centre for Social Work and Centres for Social Work established by the Government that can be consulted during the process of realization of RAP. The Center can give valuable

input into identification, communicating and addressing of the vulnerable social groups, thus giving appropriate direction for setting compensation means/packages for such groups.

Local level:

Local community level (Village): Official representatives of the local villages be consulted for and actively involved in the preparation and execution of resettlement processes in their area of jurisdiction. They might be consulted and involved as mediators in the processes of redressing the complaints/grievances, before those are deposited with the Grievance Redress Committee.

Funds for the resettlement (expropriation) will be provided by beneficiary institutions, in most of the cases this will be Local Government.

2.2 Legal Framework

In the Republic of Macedonia, the legislative acts given below regulate the issues of obtaining State ownership rights to privately owned land parcels based on the necessary public needs caused due to road constructions activities:

- Expropriation Law (Official Gazette of Republic of Macedonia No. 95/12, 131/12, 24/13, 27/14);
- Law on Public Roads (Official Gazette of the Republic of Macedonia No. 84/08; 52/09; 114/09; 124/10; 23/11; 53/11; 44/12; 168/12; 163/13; 187/13; 39/14; 42/14; 166/14 and 44/15);
- Law on Construction (Official Gazette of Republic of Macedonia No. 130/09, 124/10, 18/11, 36/11, 54/11, 13/12, 144/12, 25/13, 79/13, 137/13, 163/13, 27/14, 28/14, 42/14, 115/14, 149/14, 187/14 and 44/15).
- Law on Assessment (Official Gazette of the Republic of Macedonia No. 115/10, 158/11, 185/11, 64/12, 188/14)
- Methodology for assessment of the market value of the real estate (Official Gazette of the Republic of Macedonia No. 54/12)
- Rulebook on the method of cadastral classification and determination and registration of the change of cadastral culture and land class (Official Gazette of Republic of Macedonia No. 144/13)
- Law on acting upon illegally constructed buildings (Official Gazette of the Republic of Macedonia No. 23/11, 54/11, 155/12, 53/13, 72/13, 44/14 and 115/14)
- Law on Property and Other Real Property Rights (Official Gazette of the Republic of Macedonia No. 18/01, 99/08, 139/09 and 35/10);

Resettlement Policy Framework (RPF)

- Law on acting upon complaints and proposals (Official Gazette of Republic of Macedonia No.82/2008, 13/13);
- Rulebook on the manner of action upon complaints and proposals (Official Gazette of the Republic of Macedonia No. 2/09);
- Law on Property Cadaster (Official Gazette of the Republic of Macedonia No. 40/08, 158/10, 51/11);

2.2.1 Expropriation Process

Macedonian legislation deals with involuntary resettlement and livelihood restoration under its legal framework for expropriation, with the basic notion that owners of properties are to be compensated for their losses, most often in monetary terms.

The Law on expropriation (consolidated version attached as annex 5) (“Official Gazette of Republic of Macedonia” No. 95/12, 131/12, 24/13, 27/14) regulates the procedure for the expropriation of property for projects that are of public interest and the connected rights for real estates (immovable properties). Construction of linear infrastructure, in this case Express road, falls under a project of national/public interest. The legal justification of why the project is believed to be in the public interest is submitted together with the request for expropriation (as part of the same process), to the State Attorney, by the expropriation beneficiary. The State Attorney of the Republic of Macedonia also represents public companies, funds, agencies, departments, public institutions, trade companies and other institutions established by the Government. For this project, the Government of Republic of Macedonia accepts the initiative for expropriation, the State Attorney conducts it.

Expropriation Authority, upon the proposal for expropriation, schedules debate where owner of the property or the holders of other property rights of the property that is subject to expropriation and Proposer of the expropriation are invited. At the hearing the existence of public interest is determined, than the right of ownership and other property rights, as well as the type and amount of compensation and other facts and circumstances relevant to the process of expropriation.

The Authority must, after submission of the proposal for expropriation to the owner of the property or the holders of other property rights of the property, to schedule and hold a hearing on the proposal within 15 days of submission of the proposal to the owner of the property or the holders of other property rights of the property.

The hearing may end up with an agreement for compensation (payment in money or providing other suitable property), and for the amount of the fee if it is determined in money, as well as timeframes for payment. This agreement as an executive document and by signing of the agreement is considered the expropriation process and procedure for the determination of compensation as completed and final.

Resettlement Policy Framework (RPF)

If agreement is not reached the expropriation authority, relying on the facts set out in the procedure will issue a decision on expropriation. The decision on expropriation can be appealed to the Administrative Court within 15 days of receipt of the decision.

Ministry of agriculture, forestry and water economy leased the governmentally owned agricultural land to the tenants. This ministry terminates the existing contract with the tenant and sign a new one with the same terms as before, but without the amount of land that will be acquired. PESR will compensate these tenants, by using the same compensation methodology as for the land owners, but without compensation for land.

Other key aspects of the Expropriation Law are shown below:

Compensation - Article 18 “for the expropriated property there is a fair compensation that cannot be lower than the market value of the property. The market value of the property shall be established under conditions determined by this law, according to the methodology, rules and standards pursuant to the Law on Assessment. The right to seek compensation for expropriated property cannot become obsolete”. Article 37 states that the market value of expropriated property and property that is given as compensation shall be determined by a qualified appraiser, pursuant to the Law on Assessment. Compensation for expropriated property usually is determined in financial means if the former owner or the possessor of other property rights and proposer of expropriation agree otherwise.

The owner of expropriated property shall also be entitled to compensation for crops, seeds, forests on the land and fruits, if they were not incorporated in the market value of the land. The owner of the property shall not be entitled to compensation for investments made after the date of submission of the proposal for expropriation.

If economic activity is performed in a property which is to be expropriated, the effect of interruption of this activity should be taken into account when determining the compensation due for expropriation. This amount shall be determined by an expert, pursuant to the Law on Assessment.

Proposal for expropriation, separate for each individual property, contains information on:

- The proposer of the expropriation;
- The property for which expropriation is proposed;
- The owner of the property (personal name or title, residence, main office);
- The holders of other real property rights (personal name or title, residence, main office);
- The type of facility or performing works for which expropriation is proposed.

The Proposal for expropriation is accompanied by the following documentation:

- An extract of the spatial planning act or approved project for infrastructure;
- A geodesic report with numerical data for the property which is proposed for expropriation;
- An offer of compensation equivalent to the market value of the property determined by a qualified appraiser pursuant to the Law on Assessment;
- A list of property under proposal for expropriation;

Resettlement Policy Framework (RPF)

- Proof the funds for compensation are in place.

In addition to the Expropriation Law, provisions of the Constitution and the Law on Property and Other Real Property Rights are also relevant to land acquisition and resettlement:

- The Constitution of the Republic of Macedonia guarantees legal protection of ownership and states that no person may be deprived of his/her property or of the rights deriving from it, except in cases concerning the public interest determined by law. If property is expropriated or restricted, rightful compensation not lower than its market value is guaranteed.

- According to the Law on Property and Other Real Property Rights, no person may be deprived of his/her property or of the rights deriving from it, except in cases concerning the public interest determined by law and the acts for spatial planning. In case of deprivation (complete expropriation) or restriction (incomplete expropriation), rightful compensation for the property not lower than its market value at the time of expropriation is guaranteed.

2.3 WB Principles and Procedures of Resettlement adopted in this RPF

Requirements of World Bank in regards with the Involuntary Resettlement is covered with OP 4.12 Involuntary Resettlement. This policy includes safeguards to address and mitigate impoverishment risks: people face impoverishment when their productive assets or income sources are lost; people are relocated to environments where their productive skills may be less applicable and the competition for resources greater; community institutions and social networks are weakened; kin groups are dispersed; and cultural identity, traditional authority, and the potential for mutual help are diminished or lost.

The main objectives of OP 4.12 are the following:

- Involuntary resettlement should be avoided where feasible, or minimized, exploring all viable alternative project designs;
- Where it is not feasible to avoid resettlement, resettlement activities should be conceived and executed as sustainable development programs, providing sufficient investment resources to enable the persons displaced by the project to share in project benefits. Displaced persons should be meaningfully consulted and should have opportunities to participate in planning and implementing resettlement programs;
- Displaced persons should be assisted in their efforts to improve their livelihoods and standards of living or at least to restore them, in real terms, to pre-displacement levels or to levels prevailing prior to the beginning of project implementation, whichever is higher.

To achieve the objectives of this policy, particular attention is paid to the needs of vulnerable groups among those displaced, especially those below the poverty line, the landless, the elderly, women and children, indigenous peoples, ethnic minorities, or other displaced persons who may not be protected through national land compensation legislation.

2.4 Gap analysis – Macedonian legislation for expropriation and World Bank Safeguard Policies

The main gaps between the national legal expropriation framework in the Republic of Macedonia and World Bank Safeguard Policies are described below. A Gap Analysis is presented in Table 2.

Table 2: Differences between Macedonian law/regulation and WB policy

Macedonian legislation	WB Involuntary Resettlement Policy	Conclusion on gaps	Actions to address the gaps
Eligibility			
Macedonian law does not recognize persons who do not have formal legal title	<p>a) those who have formal legal rights to land (including customary and traditional rights recognized under the laws of the country);</p> <p>b) those who do not have formal legal rights to land at the time the census begins but have a claim to such land or assets provided that such claims are recognized under the laws of the country or become recognized through a process identified in the resettlement plan</p> <p>c) those who have no recognizable legal right or claim to the land they are occupying.</p>	In general the provisions of the Macedonian legislation and WB's OP 4.12 are the same, except of provision on persons lacking the formal legal right over the property.	<p>It is recommended WB OP 4.12 is followed although it is not expected (c) category PAPs.</p> <p>The governmental initiative for legalization of objects without proper building permits starts in 2010 and end in June 2014. The initiative for legalization of illegally occupied land (backyard) started in 2011 and ended in October 2014.</p>

Resettlement Policy Framework (RPF)

Macedonian legislation	WB Involuntary Resettlement Policy	Conclusion on gaps	Actions to address the gaps
Entitlements			
Macedonian laws does not include socio-economic assessment in order to determine the real magnitude of impact to the PAP	Implementation of a census and a social-economic assessment within an affected area, to identify the persons who will be displaced and determine who will be eligible for compensation and assistance.	The difference between OP 4.12 practice and national legislation is that by OP 4.12 apart from inventory of loses, a socio –economic assessment is done to determine how and whether the losses are impacting the livelihood of project affected person.	Law does not forbid getting more information from all affected persons those with and without title. Thus not only the lost assets will be surveyed but also other features that will help in profiling of the affected persons. WB OP 4.12 to be followed
Compensation under the Expropriation law is determined in accordance with the prevailing market price after taking into account the value of land, cost of structures (residential and business) & installations, crops, forest land and timber, also it covers compensation for transaction costs.	Compensation levels should be sufficient to replace the lost land and other assets at full replacement cost in local markets.	The difference between OP 4.12 practice and national legislation is that by OP 4.12 it provides PAP means for improvement of quality of life or restoration to a previous condition.	Compensation will be at replacement value.and in full compliance with OP 4.12
Timing of Compensation Payment			
According to paragraph 48 of the law Compensation has to be paid/provided within 30 days from the day when	Taking of land and related assets may take place only after compensation has been paid and, where	There is a gap of 15 days where the land can be acquired before it is paid.	Funds equal to the offered amount should be deposited in a secure form in escrow bearing deposit

Resettlement Policy Framework (RPF)

Macedonian legislation	WB Involuntary Resettlement Policy	Conclusion on gaps	Actions to address the gaps
<p>a compensation agreement has been signed or the court decision on compensation has become final.</p>	<p>applicable, resettlement sites and moving allowances have been provided to the displaced persons.</p>		<p>acceptable to the Bank in case where affected person does not accept proposed compensation and if compensation is equivalent to at least replacement value.</p> <p>Compensation of land and assets must be fully paid prior to taking of land.</p>
Information and consultation			
<p>Those who have formal legal rights are informed throughout the expropriation process (i.e. that a request for expropriation has been submitted), before the decision on expropriation is passed, the municipal office in charge of expropriation has to invite the affected person with formal legal rights to a meeting to present any facts which may be relevant for expropriation.</p>	<p>Information related to quantification and costing of land, structures and other assets, entitlements, and amounts of compensation and financial assistance are to be disclosed in full to the affected persons.</p> <p>Displaced persons and their communities are provided timely and relevant information, consulted on resettlement options, and offered opportunities to participate in planning, implementation and monitoring of resettlement</p>	<p>There is no legal obligation by Macedonian laws to conduct early Information dissemination and consultation with PAPs prior to the process of expropriation. PAPs are not consulted or offered opportunity to participate in planning, implementation and monitoring of resettlement.</p>	<p>Plans for consultations with all project affected people, including host communities should be incorporated in the RAP. Also, the draft RAP itself must be subject to public consultation.</p>

Resettlement Policy Framework (RPF)

Macedonian legislation	WB Involuntary Resettlement Policy	Conclusion on gaps	Actions to address the gaps

3 Eligibility and Entitlements

3.1 Eligible PAPs

The basic principle followed in this RPF is that PAPs should be assisted in their efforts to improve their former living standards, income earning capacity, and production levels, or at least to restore them to pre-Program level whereby lack of legal title does not exclude individuals from the eligibility to receive compensation and/or rehabilitation assistance. In case that impact to PAP is in a form of loss of assets only than the lost asset should be compensated to at market base or replacement level which ever is higher

PAPs eligible for compensation will include those who have formal legal rights to land or other assets, and those who initially do not have formal legal rights to land or other assets but have a claim to legal rights based upon the laws of the country; upon the possession of documents such as land tax receipts and residence certificates; or upon the permission of local authorities to occupy or use the project affected plots.

Those who have no recognizable legal right or claim to the land they are occupying are also eligible for compensation for immovable assets. It is not anticipated that there will be any such PAPs

Affected items could include, but may not be limited to, the following:

- Permanently or temporarily affected land;
- Temporary or permanent non residential structure, crops, trees, or other assets;
- Small business such as kiosk or selling point
- Suffered income losses as a result of the Project.

The WB's OP 4.12 recognizes that individuals and households or any business who occupy project-affected areas after the cut-off date are not eligible for compensation. All people moving into the project area and/or people conducting construction works, planting trees or any form of activity etc. after the cut-off date are non-eligible PAPs and thus will not receive any compensation. Advance notice will be given, requesting them to vacate their premises and dismantle affected structures prior to project implementation.

3.2 Entitlements

Land acquisition and resettlement will be implemented according to a compensation and entitlements framework in line with Macedonian laws and regulations and WB OP 4.12. Where they are different, the entitlements most favorable to the PAPs will apply, as set out in the Entitlement Matrix below. During compensation identification at sub-project preparation, the entitlement matrix and description of compensation entitlements shall be revised and updated accordingly.

The entitlement matrix, attached in Annex 1, is based on the premise that land acquisition/resettlement, rehabilitation and compensation programs should improve or, at a minimum, maintain the PAPs pre-Project living standards and ensure their participation in Project benefits. This is reflected in the following principles of compensation:

Eligibility

All PAPs living in the Project area before the cut-off date will be considered for compensation for their losses and/or rehabilitation assistance;

Compensation

PAPs will be compensated at full replacement and substitution costs without depreciation, and relocated, in case there will be such impact, or resettled in and after due consultation with them. The preliminary compensation rates for replacement and substitution cost will be proposed to the PAPs to give them an opportunity to compare those with the prevailing market rates;

All fees and taxes on property transfers will be waived or otherwise fees and taxes will be included in a compensation package for land and/or house. The competent government authorities will give preferential treatment to PAPs to obtain the necessary property titles and official certificates; This in case there are cases for displacement of homes.

Cash compensation

Payment of cash compensation for lost assets may be appropriate where (a) livelihoods are land-based but the land taken for the project is a small fraction of the affected asset and the residual is economically viable; (b) active markets for land, housing, and labor exist, PAPs use such markets, and there is sufficient supply of land and housing; or (c) livelihoods are not land-based. Cash compensation levels should be sufficient to replace the lost land and other assets at full replacement cost in local markets, calculated as of the cut-off date.

Compensation in cash for land, all residential, commercial or other structures will be paid at replacement cost of these structures, without any depreciation of the structure and without deduction for salvageable materials; or at market level which ever is higher if there is existing market

Consultation and Planning

Resettlement plan will be developed and implemented in consultation with the PAPs.

Effective and timely design, planning and implementation of resettlement and rehabilitation measures will be conducted to avoid unnecessary delays and consequent inconveniences to the PAPs.

Relocation

PAPs will be provided full assistance for transportation of personal belongings, household inventory and salvaged material, and will be given a relocation allowance in addition to the compensation at replacement cost of their houses, lands and other properties, if there is such a case. Same will apply for any business activity regardless of formality

Timing

Resettlement, compensation and rehabilitation Programs for PAPs will be timed so as to guarantee the availability of new land and residences, prior to commencement of project or construction activities;

Land clearance will not be started before the PAPs have received compensation and rehabilitation assistance.

Monitoring

Institutional arrangements will be made for internal and external monitoring of all important land acquisition activities.

3.3 Valuing Affected Assets

During RAP preparation, PIU and the Beneficiary Institution (local authority or any central government agency depending on the investment) will engage the services of a competent and certified independent assessor, responsible for determining replacement cost of affected properties and assets. The methodology of assessment of non-movable assets is described in the Methodology for assessment of the market value of the real estate (Official Gazette of the Republic of Macedonia No. 54/12)

The Market Value of agricultural land, forests and pastures is determined in accordance with the average price of conducted purchases of land during the previous year. If no purchases are made in the concrete municipality in the previous year, as a market value is considered the average compensation for m² expropriated agricultural land in the municipality. If there is still lack of information on the purchased and expropriated land in the previous year, in the concrete municipality, than the prices of neighbouring municipalities will be taken into consideration.

During the valuation process, PAPs, local officials and relevant government offices (such as the Cadaster) will be consulted. Subsequently, compensation and rehabilitation measures will be developed by PESR based on the valuations thus established. The following guiding principles for the valuation will be taken into account:

3.4 Replacement valuation

With regard to land and structures, the replacement value is defined as follows:

(i) For agricultural land, it is the pre-project or pre-displacement, whichever is higher, market value of land of equal productive potential or use located in the vicinity of the affected land, plus

the cost of preparing the land to levels similar to those of the affected land, plus the cost of any registration and transfer taxes.

(ii) For land near settlement areas, it is the pre-displacement market value of land of equal size and use, with similar or improved public infrastructure facilities and services and located in the vicinity of the affected land, plus the cost of any registration and transfer taxes.

(iii) For houses and other structures, it is the market cost of the materials to build a replacement structure with an area and quality similar to or better than those of the affected structure, or to repair a partially affected structure, plus the cost of transporting building materials to the construction site, plus the cost of any labor and contractors' fees, plus the cost of any registration and transfer taxes.

In determining the replacement cost to be compensated to the PAP, depreciation of the asset and the value of salvage materials are not taken into account, nor is the value of benefits to be derived from the project deducted from the valuation of an affected asset. Where domestic law does not meet the standard of compensation at full replacement cost, World Bank guidelines and technical specifications for compensation at replacement cost will be applied.

Compensation for land, structures, business, fixed improvements and other temporary assets will be based on market valuation, productivity valuation, negotiated settlements, material and labor valuation, disposition of salvage materials and other fees paid. It should be noted that lack of title, license or permit is not a bar to compensation.

4 ARAP Information Requirements

4.1 Census and Inventory of Project Affected Persons

After completed institutional procedures for start of a Census and Inventory of Project Affected Persons, a cut-off date will be publicly announced and, where applicable, a census of families and persons adversely affected by the sub-component will be undertaken. The census will include a complete inventory of all losses to be incurred by each PAP. This information will include as a minimum: (a) number of persons, main occupation and level of income; (b) number, type, and dimension of the houses; (c) number, quality, and area of all the residential plots; (d) number, category, type, and area of agricultural land held and to be lost by each PAP; (e) tenure status of agricultural land and amount of rent paid by tenant/lessee, where applicable; (f) quantity, category, and dimension of all rent of other fixed assets adversely affected; (g) productive assets lost as a percentage of total productive assets; (h) temporary damage to productive assets; (i) quantity, category, and quality of non-agricultural livelihood adversely affected; (j) quantity, type, and quality of community resources to be acquired .

4.2 Identification of Losses

If the sub-projects involve physical relocation of PAPs, data will be collected on the location, area, type, and category of the replacement land available for residential and/or agricultural purposes.

Care will be taken to ensure that the relocation site or replacement land is in the vicinity of the PAPs previous location to avoid social dislocation and unrealistic division of the PAPs economic livelihood . Though this is unlikely outcome. Most probable losses will be fraction of a land or rarely it also can happen temporary displacement or displacement to other nearby place of a small business, selling point.

4.3 Baseline Survey

The baseline survey will provide data on the existing social structure, tenure arrangements and resource use, access to common property resources, social services and infrastructure facilities by different social groups in the project area, and for the host population at the proposed resettlement site (if relevant), clearly identifying all special interest groups, particularly those who are poor and vulnerable (e.g. tenants, landless laborers, and female-headed households), and describing their special characteristics in relation to the project . This applies for the impacts that have resettlement as outcome, though this is highly unlikely outcome and will be avoided.

5 Implementation Arrangements

5.1 RAP Development and Approval Process

RAPs, as needed, will be developed by the PIU and Beneficiary Institution.. Preparation will commence immediately after a cut-off date has been declared and main activities to be undertaken include – but may not be limited to – the following:

- Identification of and consultation with PAPs;
- Census survey and inventory of losses of PAPs;
- Valuation of lost assets
- Development of compensation matrix;
- Preparation of indicative budget for implementation;

Draft RAP will be submitted to WB for review and clearance, after which it can be disclosed by PIU for public consultation. After its finalization, conclusions from the consultation are incorporated into the RAP, final RAP will be submitted to WB. When approved by WB it will be disclosed by PIU.

5.2 RAP Implementation Process

RAP Implementation Unit

A RAP Implementation Unit (RIU) within beneficiary institution will be established to prepare and implement approved RAPs. All activities indicated in the RAP shall be covered from the the respective institution funds and be completed prior to commencing the construction activities. The beneficiary institution will be responsible for preparing and implementing approved RAPs, under the

Resettlement Policy Framework (RPF)

supervision of the PIU. The world bank will carry on supervision through implementation support missions.

Major responsibilities and activities of the RIU/ PIU include – but may not be limited to – the following:

- Verify the RAP census and asset inventory data on the demarcated parcel;
- Undertake, through outsourcing, cadastral and topographic surveys and ensure correction of data of measuring and inventory as required by possible design changes;
- Closely consult with PAPS and settlements representatives;
- Prepare documentation for registration of new land plots;
- Provide the public with necessary information;
- Negotiations and agreement with PAPS;
- Delivery of compensation and, as needed, implementation and supervision of rehabilitation measures. Cash compensations will be paid on bank transaction account.
- Observe grievance procedures;
- Court processing of cases where no agreement is reached;
- Expropriation proceedings through the court, as required;
- Construction of infrastructure (in case resettlement is necessary) and arrangement of relocation of PAPS;
- Prepare social section, on social issues as well as those related to RAP preparation and implementation, into regular project reports
- Satisfactory completion of the RAP is a condition for any (physical) works to start.

Complaints and Grievances

Two arrangements will be established as a try to avoid if possible court proceedings and serve as facilitator or resource for the PAPS.

Grievance Redress Committee: Tasks and composition

A Grievance Redress Committee at Program level will be established to address complaints and grievances pertaining to resettlement and to pre-empt all disagreements being referred to the court. The Committee will include PIU staff, a representative of affected municipality (or relevant central government authority) and representatives of the local communities affected by the sub-project. This grievance redress committee will be convened by the PIU on a case by case basis, upon contact or complain by PAP, to address complaints and grievances pertaining to any resettlement or any other social issue.

Procedure

Under the supervision of the PIU the the beneficiary institution will make every effort to achieve an amicable settlement of all identified resettlement issues under the RAP at the Project. If this

attempt fails, the PAP may at his/her discretion, deposit a complaint either with the court or Grievance Redress Committee. The proposed redress procedure and mechanisms will be presented to and discussed with the PAPs at the early stages of the RAP preparation process. In order to effectively collect all grievances from the potential PAPs, a specific site(s) may be designated for timely depositing and collection of all complaints. Given the small number of PAPs that are expected telephone contact would be more suitable way for the PAP. The PAPs can deposit complaints orally (these shall be properly documented at the moment of depositing complaint at the designated site or by telephone) or in written to PIU. The response will be provided within a period of two weeks after receiving the complaint. If the case is not resolved at the level of the Grievance Redress Committee, it may be submitted by either party to the Court. Any fees required for this purpose will be paid by PIU after verifying that the PAP is a recipient of Social Cash benefits. All other PAPs will be responsible for their own costs.

Expropriation Proceedings

If the beneficiary agency and the PAP fail to reach an agreement on the acquisition of private properties, the beneficiary agency will pursue the expropriation proceedings in accordance to the RPF and the Expropriation Law.

Court

The Court shall be the last resort for issues and concerns regarding the implementation of the RAP. In case of failure in the negotiation between the beneficiary institution and the PAP concerning the acquisition of private properties, General Attorney (on request of beneficiary institution) with the mandate for expropriation based on existing legislations will submit to the Court a request for expropriation. Upon Court approval and following prescribed procedures, the beneficiary institution will take over the concerned property after having been given the right of Expropriator by the Court.

In cases where complaints and grievances regarding the RAP implementation and compensation are not amicably settled and mediation by the Grievance Redress Committee remains also unsuccessful, the PAP will also have the right to appeal the case to the Court as a last resort. The Courts' decision shall be final and be executed.

6 Supervision and Monitoring

Resettlement activities will be regularly supervised and monitored by personnel at PIU in program level. Reporting on internal monitoring will be carried out as reporting set in program level. There will be section elaborating social issues including possible land acquisition/resettlement cases. RAP completion report will be submitted to World Bank. Internal monitoring and supervision will:

- (a) verify that the census of all PAPs has been carried out;
- (b) verify that the RAP and baseline survey (as appropriate) has been prepared for Project;

Resettlement Policy Framework (RPF)

- (c) verify that property valuation and resettlement has been carried out in accordance with the provisions of this RPF and the respective RAP;
- (d) oversee that all resettlement measures are implemented as approved;
- (e) ensure that funds for implementing resettlement activities are provided in a timely manner, are sufficient for their purposes, and are spent in accordance with the provisions of this RPF and the respective RAP.

The World Bank will perform external monitoring from time to time. In addition to verifying the reports generated by internal monitoring, external monitoring will:

- (a) evaluate the social and economic impact of resettlement on the PAPs;
- (b) verify if the objective of enhancement or at least restoration of income levels and standards of living of the PAPs has been met; and
- (c) as needed, provide suggestions for improvement of resettlement implementation to ensure achievement of the principles and objectives set forth in this RPF and respective RAPs.

7 People's Participation

As indicated in the above sections, PAPs will participate throughout the development and implementation process of resettlement activities and in the land acquisition process. They will be consulted by the beneficiary institution and will be invited to participate in public meetings held by beneficiary institution in the early stages of the process, as indicated above. The PAPs will be provided with reliable information on the project, its impacts and the proposed mitigation strategies and economic rehabilitation activities if necessary. The information made public and provided to each affected household will also include cut-off dates for each sub-project, eligibility criteria and entitlements, modalities of compensation, complaints and grievance redress procedures. The affected parties will be provided with an opportunity of presenting their ideas and suggestions as inputs into the planning and implementation of the resettlement activities. These will be achieved through a series of participatory exercises and focused discussions with the PAPs, thus ensuring that the affected parties have a stake in the outcomes of the process.

After completion of RAP, a brief survey will be undertaken by the RIU amongst PAPs to assess their satisfaction with the process and results of the RAP.

8 Costs and Budgets

Estimated budget, including the source and timeline will be part of the RAP. All the costs will be covered by either beneficiary institution or any other government agency PIU on behalf of the beneficiary institution will submit to the World Bank a detailed cost of land acquisition / resettlement, with a

Resettlement Policy Framework (RPF)

breakdown by agricultural land, residential land, houses, other assets, and livelihood to be affected. The cost estimates will make adequate provision for monitoring and supervision and for contingencies. All costs for resettlement will be funded through beneficiary institution funds.

Also, the proposal is eventual costs of expropriation of land to be accepted as contribution of the applicant to the Project subfinanced under this Grant.

Annex 1: Provisional Entitlement and Compensation Matrix

Category of PAP	Property	Type of Project affected right or property or loss	Entitlement
Owner (1)	Land	Loss of fraction of agricultural land and the rest of the parcel is viable	Registration of land parcels according to Macedonian legislation, prior to expropriation, free of costs. Cash compensation for affected land at replacement cost (equivalent to the market value of the property, sufficient to replace the lost assets and cover transaction costs)
Owner (1)		Loss of fraction of agricultural land rest of the parcel is not usable	Registration of land parcels according to Macedonian legislation, prior to expropriation, free of costs Cash compensation for all affected land at a replacement cost, or Land plot of similar size and characteristics, with a secure tenure status
Tenant (1)			Assistance in lease of alternative land/property to re-establish use
Owner (1)	Commercial Property	Loss of business and/or rent	Compensation for loss of income incurred as a result of relocation including any discrepancies in livelihood
Owner /Tenant (1)	Standing Crops	Loss of annual Crops	The right to harvest crops or Cash compensation for annual crops at replacement value
Claim to ownership (2)	Land	Loss of land	Cash compensation for affected land at replacement cost
No recognizable legal right or claim (3)	Land and other assets	Loss of land and assets	No cash compensation for affected land at replacement cost. Cash compensation for assets at replacement costs.

Annex 2: Checklist for Census Information

Persons:

- Aggregate number of individuals and households in each affected category;
- Age, gender, occupation of every individual.

Property:

Personal property including details of ownership of

- structures: houses, farm buildings, shops, industrial structures, grain drying area, latrines;
- land and type: irrigated or non irrigated, woodlots, grassland, wasteland, etc.;
- description and estimate of the value of standing crops on land;
- other: livestock, wells, trees.

Public and common property:

- land: village common lands, gathering and foraging areas, fishing areas, etc.;
- structures and facilities: schools, health facilities, burial grounds, temples, community centres, public transport, banks, co-ops;
- infrastructure: drinking and other water systems, access and internal roads, electricity and other power sources;

PAP incomes from other sources, including:

- farm-based income;
- off-farm labor;
- informal sector activities.

Annex 3: List of Data for Census Survey

1. Background Information

- (a) Questionnaire code and date of survey
- (b) Name of interviewer
- (c) Name of province, district and village/hamlet

2. Household Census

- (a) Name of household head and all household members
- (b) Relationship of household members to the household head
- (c) Age and sex of each household member
- (d) Information on ethnicity
- (e) Education level of each member
- (f) Primary occupation and monthly income of each member
- (g) Incomes from secondary sources for each member
- (h) Location of job or businesses as the case may be
- (i) Length of stay on present location

3. Tenure Status

- (a) Category of land
- (b) Type of land ownership and the name of the owner/HH member
- (c) Type of document possessed to certify ownership type
- (d) If not owned, name and address of owner
- (e) If informal use right, type of agreement
- (f) Number of years used
- (g) Rent per month paid by tenant
- (h) Deposits made by lessee

Note: In case census and inventory are conducted as separate exercises, some information on land use, affected structures and other fixed assets, and affected businesses should also be collected as part of census surveys.

Annex 4: List of Data for Inventory of Losses

1. Land Use

- a. Existing use of land
- b. Areas under different land usages, where applicable
- c. Total and affected area of land with breakdown by usages, if applicable
- d. Estimate whether the remaining area is viable for continued use
- e. Total area of land by type for compensation purposes

2. Structures

- a. Type of structure
- b. Number of floors
- c. Area by floor
- d. Name of owner of structure
- e. Year of construction
- f. Whether permit obtained for structure
- g. Use of structure and areas by usages, if applicable
- h. Description of building material used for roof, walls and floors by surface areas
- i. Type of foundation
- j. Description of any special features of structure
- k. Utility connections (electric meter, water supply, etc.)
- l. Charges paid for utility connections
- m. Affected area of structure

Resettlement Policy Framework (RPF)

- n. Estimate whether the remaining structure is viable for continued use
- o. Total area of building for compensation purposes

3. Other Structures

- a. Types of structures (wells, boundary wall, fence, warehouse, etc.)
- b. Area of fish pond affected
- c. Average household income from fish pond
- d. Description of areas and construction material of affected structures
- e. Use of other structures

4. Agricultural Products

- a. Type of crops affected
- b. Owner of affected crops
- c. Total yearly production of crop on affected land
- d. Average yield of crop
- e. Any products that are sold at the market
- f. Number of employees/labour used for crop production
- g. Average value of crop
- h. Average yearly household income from agriculture

5. Trees

- a. Number and types of affected trees
- b. Age of trees
- c. Name of owner of trees
- d. Average yield of fruit bearing trees

Resettlement Policy Framework (RPF)

e. Average yearly income from fruit trees

6. Business

a. Type of business affected

b. Name of owner of business

c. Registration/permit number of business (check document)

d. Total yearly household income from business

e. Average operating expenditure of business

f. Number of employees in business

g. Number of permanent and temporary employees

h. Average income and profit as reported for income tax (check document)

i. Whether the business needs to be relocated

7. Affected Public Utilities and Facilities

a. Description of affected community infrastructure

b. Description of affected facilities by area & building material used

c. Estimated number of population adversely affected by the facilities/infrastructure

8. Preference for Relocation

a. Whether there is a need for relocation or reorganization

b. Preferred mode of compensation (cash or kind) for land

c. Preferred mode of compensation for structure

d. Preferred type of assistance for income rehabilitation

Annex 5: Data for Baseline Survey

Note: The background information, household status and land use information would be same as in ANNEX 4 above: List of Data for Census Survey

Additional information would include the following:

1. Access to Facilities

- a. Access to electricity
- b. Type of water supply available
- c. Type of sanitation facilities within the building
- d. Distance to school
- e. Distance to health facilities
- f. Distance to market

2. Household Assets

- a. Type and number of farm equipment and implements owned by the household
- b. Type of other business equipment owned by household
- c. Estimated value of affected equipment
- d. Type of transport owned (bike, motorcycle, truck, animal cart, car, other)
- e. Major kitchen equipment owned (stove, cooker, etc.)
- f. Ownership of fridge, radio, TV, etc.
- g. General condition of building (excellent, good, average, poor)
- h. General condition of household furnishing (furniture, cupboards, etc.)

3. Household Income and Expenditure

- a. Average annual household income from all sources
- b. Average expenditure on major items: food, transport, health, education
- c. Any loans taken from bank, friends or relatives
- d. Approximate savings, if any

Resettlement Policy Framework (RPF)

4. Skills Possessed

a. Skills of each household member

b. Types of training or skills preferred for further upgrading

Anex 6 Law on Expropriation – Consolidated

ЗАКОН ЗА ЕКСПРОПРИЈАЦИЈА - КОНСОЛИДИРАН ТЕКСТ 1

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Со овој закон се уредува одземањето и ограничувањето на правото на сопственост и на имотните права на недвижности заради реализација на јавен интерес утврден со закон, а заради градење на објекти и изведување на други работи (во натамошниот текст: експропријација), утврдувањето на јавниот интерес, постапката за експропријација и постапката за определување на пазарниот надоместок.

Член 2

(1) По заснованото право на сопственост на експроприраната недвижност на Република Македонија или на единиците на локалната самоуправа и градот Скопје, а заради реализација на јавниот интерес недвижноста може да се дава на концесија, долготраен закуп и користење согласно со закон.

(2) Јавниот интерес од ставот (1) на овој член се утврдува со овој или со друг закон.

Член 3

Одделни изрази употребени во овој закон го имаат следново значење:

1. Имотни права се службеноста, долготрајниот закуп на градежно земјиште согласно со Законот за градежно земјиште, правото на користење на градежно земјиште во државна сопственост и правото на долготраен закуп на градежно земјиште во државна сопственост, согласно со Законот за приватизација и закуп на градежно земјиште во државна сопственост;

2. Недвижности се земјишта (земјоделско земјиште, градежно земјиште и шуми), згради и инсталации подигнати врз нив или под нив и трајно споени со нив ако со закон поинаку не е определено;

3. Линиски инфраструктурни градби се јавен пат, железничка инфраструктура, далновод, нафтовод, продуктовод, гасовод, топловод, водовод, канализација, телекомуникациски водови и други објекти кои можат да бидат надземни и подземни и чија изградба претставува јавен интерес утврден со закон;

4. Привремено заземање на земјиште е ограничување на правото на сопственост на земјиштето на начин што користењето за одреден временски период преминува на предлагачот на експропријацијата или инвеститорот на линиската инфраструктурна градба;

Resettlement Policy Framework (RPF)

5. Претходни работи се работи кои во зависност од видот и карактерот на градбата опфаќаат истражување и изработка на анализи и други стручни материјали, прибавување на податоци со кои се анализираат геолошките, геотехничките, геодетските, хидролошките, метеоролошките, урбанистичките, техничките, технолошките, економските, енергетските, сеизмичките, водостопанските и сообраќајните услови, условите за заштита од пожари и заштита на животната средина, како и други услови предвидени со закон;

6. Прибележување е запишување на предлогот за експроприација во катастарот на недвижности и

7. Владение на експроприрана недвижност е востановување фактичка власт на недвижноста која е предмет на експроприацијата.

1. Јавен интерес утврден со овој закон

Член 4

Јавен интерес утврден со овој закон е уредувањето, рационалното користење и хуманизацијата на просторот, заштитата и унапредувањето на животната средина и на природата со градење на објекти и изведување на работи од значење за Републиката и единиците на локалната самоуправа, предвидени со актите за планирање на просторот.

Член 5

(1) Јавен интерес се утврдува за:

- градење на објекти и изведување работи од значење за Република Македонија и
- градење на објекти и изведување на работи од локално значење.

(2) Јавен интерес се утврдува и за одземање на градежно земјиште на кое право на користење имаат физички лица, а кое според актите за планирање на просторот со кои се дефинира градежна парцела е надвор од дефинираната градежна парцела, а кое не може да биде предмет на приватизација, согласно со Законот за приватизација и закуп на градежно земјиште во државна сопственост.

Член 6

(1) Јавен интерес од значење за Република Македонија согласно со овој закон се утврдува заради:

- градење на нуклеарни електрани, термоцентрали и хидроцентрали со капацитет од и над 1МВ, далноводи со напонско ниво од и над 35КВ, градење на објекти за производство на електрична енергија од обновливи извори со капацитет до и над 1МВ, трафостаници со напонско ниво од и над 10КВ и брани со акумулации,

- градење на нафтоводи, продуктоводи, магистрални гасоводи, гасоводни мерни станици,

Resettlement Policy Framework (RPF)

- градење на секундарна гасоводна мрежа,
- поставување на оптички кабли за потребите на државните органи,
- градење на железнички пруги и железнички станици, аеродроми, државни патишта и мостови,
- градење на депонии за неопасен и депонии за опасен отпад,
- градење на објекти за потребите на одбраната, државните органи, агенциите и фондовите основани од Република Македонија,
- градење на објекти за потребите на дипломатско-конзуларни претставништва и меѓународни организации,
- градење на технолошки индустриски развојни зони основани од Владата на Република Македонија,
- градење на телекомуникациски центри за прием на сателитски сигнали,
- градење на гранични премини,
- градење на регионални водоснабдителни и канализациони системи со системи за пречистување,
- градење на објекти со инсталации за производство на топлинска енергија,
- градење на езерски и речни пристаништа,
- градење на стадиони и спортски сали со капацитет од над 10.000 гледачи,
- градење на објекти и изведување на работи за потребите на државните јавни служби во областа на образованието, воспитанието, спортот, науката, културата, здравството и социјалната заштита;
- градење на населби при големи природни катастрофи (земјотреси, поплави, пожари и лизгање на земјиште) и преселување на населби (потопување и еколошки причини) и
- експлоатација на минерални сировини од стратешко значење за Република Македонија.

(2) Јавен интерес од значење за Република Македонија согласно со овој закон се утврдува и за експропријација на објекти, постројки и водови за производство, пренос и дистрибуција на електрична енергија или пренос и дистрибуција на природен гас, постројки и системи за производство и дистрибуција на топлинска енергија, како и водостопански објекти и постројки, заради обезбедување на јавна услуга.

Член 7

Resettlement Policy Framework (RPF)

Јавен интерес од локално значење согласно со овој закон се утврдува заради:

- градење на објекти и изведување на работи за потребите на општинските јавни служби во областа на образованието, воспитанието, спортот, науката, културата, здравството и социјалната заштита,
- градење на далноводи со напонско ниво до 35KV и трафостаници со напонско ниво до 10 KV,
- градење на трамвајски пруги,
- градење на објекти за противпожарна заштита,
- градење на локални водоснабдителни и канализациони системи со системи за пречистување,
- градење на стадиони и спортски сали со капацитет до 10.000 гледачи,
- градење на катни гаражи и
- градење на објекти за општа употреба и тоа: општински патишта, плоштади, јавни паркови, пазари, јавни паркиралишта и гробишта.

Член 8

Избришан 2

3. Потполна експропријација

Член 9

(1) Со експропријацијата за реализација на јавен интерес од значење за Република Македонија, престанува правото на сопственост на физички и правни лица (приватна сопственост) или правото на сопственост на единиците на локалната самоуправа и градот Скопје (општинска сопственост), а се заснова право на сопственост на Република Македонија.

(2) Со експропријацијата за реализација на јавен интерес од локално значење, престанува правото на сопственост на физички и правни лица (приватна сопственост), а се заснова право на сопственост на единиците на локалната самоуправа и градот Скопје (општинска сопственост).

(3) Со експропријацијата за реализација на јавен интерес од локално значење за градење на објекти за општа употреба од членот 7 став (1) алинеја 8 од овој закон, престанува правото на сопственост на физички и правни лица, а се заснова право на сопственост на Република Македонија.

4. Непотполна експропријација

Член 10

Resettlement Policy Framework (RPF)

Со непотполна експропријација се ограничува правото на сопственост или имотните права на земјиште во сопственост на физички и правни лица или на земјиште во сопственост на единиците на локалната самоуправа и градот Скопје и тоа со востановување право на службеност и други ограничувања на правото на сопственост.

Право на службеност

Член 11

Со востановување право на службеност може трајно или на определено време да се ограничи правото на сопственост или имотните права на земјиште сопственост на физички и правни лица и на единиците на локалната самоуправа и градот Скопје, врз основа на одобрен проект за инфраструктура од инвеститорот на линиска инфраструктурна градба, а заради изградба на објекти и изведување на други работи од јавен интерес.

(2) Предлогот за востановување право на службеност го поднесува носителот на проектот на линиска инфраструктурна градба.

Член 12

Избришан 3

Член 13

На востановување право на службеност на земјиште сопственост на Република Македонија се применуваат одредбите од Законот за сопственост и други стварни права и Законот за облигационите односи.

Други ограничувања на правото на сопственост на земјиште

Член 14

Правото на сопственост на земјиште може да се ограничи и со:

- привремено заземање на земјиштето заради изведување на претходни работи,
- привремено заземање на земјиште заради вршење детални геолошки истражувања на минерални суровини, согласно со Законот за минерални суровини и
- привремено заземање на соседно земјиште заради градење и изведување работи во јавен интерес.

Привремено заземање на земјиште заради претходни работи

Член 15

Привремено заземање на земјиште се врши заради вршење на претходни работи од геолошки, геотехнички, геодетски, хидролошки, метеоролошки, урбанистички, технички,

Resettlement Policy Framework (RPF)

технолошки, економски, енергетски, сеизмички, сообраќаен и еколошки карактер, како и заради изработка на геодетски елаборат.

Привремено заземање на земјиште заради вршење детални геолошки истражувања на минерални суровини

Член 16

(1) Привремено заземање на земјиште се врши заради вршење детални геолошки истражувања на минерални суровини, согласно со Законот за минерални суровини.

(2) Привременото заземање на земјиште може да трае за временски период не подолг од шест години сметано од денот на предавањето во владение на земјиштето, односно до истекот на периодот за кој е доделено правото за вршење на детални геолошки истражувања.

(3) Ако со привременото заземање се уништат својствата на земјиштето така што тоа да не може да се користи на начин и со намена за која се користело пред привременото заземање, сопственикот на земјиштето може да бара потполна експропријација на тоа земјиште во рок од една година од денот на престанокот на привременото заземање.

Привремено заземање на соседно земјиште

Член 17

(1) Привремено заземање на соседно земјиште се врши заради определени потреби за градење и изведување на работи за реализација на јавен интерес (привремено сместување на механизација потребна за градење, подигање на објекти за привремено сместување на работници, пристапни патишта и обезбедување на градбата).

(2) Привременото заземање на соседно земјиште може да трае за временски период не подолг од две години.

5. Надоместок

Член 18

(1) За експроприраната недвижност припаѓа праведен надоместок кој не може да биде понизок од пазарната вредност на недвижноста.

(2) Пазарната вредност на недвижноста се утврдува под услови и начин утврдени со овој закон, според методологија, правила и стандарди согласно со Законот за процена.

(3) Правото да се бара надоместок за експроприрана недвижност не застарува.

Член 19

Resettlement Policy Framework (RPF)

(1) Надоместокот за експроприраната недвижност и трошоците на постапката паѓаат на товар на предлагачот на експропријација.

(2) Надоместокот за востановеното право на службеност и трошоците на постапката паѓаат на товар на инвеститорот на линиска инфраструктурна градба.

(3) Надоместокот за другите ограничувања на правото на сопственост на земјиште и трошоците на постапката паѓаат на товар на предлагачот, односно инвеститорот на линиска инфраструктурна градба.

6. Експропријација на преостанат дел од недвижноста

Член 20

(1) Ако со експропријацијата на еден дел од недвижноста преостанатиот дел од таа недвижност е значително намален, а со тоа се намалил економскиот интерес на сопственикот да го користи преостанатиот дел од недвижноста, може да се експроприра и тој преостанат дел по барање на сопственикот.

(2) Со барањето од ставот (1) на овој член сопственикот мора да ја наведе и образложи причината поради која бара експропријација.

(3) Барањето од ставот (1) на овој член може да се поднесе до постигнување на порамнувањето (спогодбата) од членот 31 од овој закон, односно до правосилноста на решението за експропријација.

II. ПОСТАПКА ЗА ЕКСПРОПРИЈАЦИЈА

1. Предлагач на експропријацијата

Член 21

(1) Предлог за експропријација поднесува Република Македонија или единиците на локалната самоуправа, односно градот Скопје (предлагач на експропријација), ако со овој закон поинаку не е определено .

(2) Предлогот за експропријација се поднесува до органот на државната управа надлежен за имотнoprавните работи (орган за експропријација).

Член 22

(1) Кога се врши потполна експропријација заради реализација на јавен интерес утврден во членот 6 од овој закон, предлогот за експропријација го поднесува Република Македонија преку државниот правобранител на Република Македонија.

(2) Државниот правобранител на Република Македонија поднесува предлог за експропријација за реализација на јавен интерес од членот 6 од овој закон и за јавните

претпријатија, фондовите, агенциите, дирекциите, јавните установи, трговските друштва и други институции основани од државата.

(3) Кога се врши реализацијата на јавниот интерес од членот 5 став (2) од овој закон, предлогот за одземање на правото на користење на градежно земјиште го поднесува Државниот правобранител на Република Македонија.

(4) Кога треба да се експроприра недвижност заради реализација на јавен интерес од областа на енергетиката, минералните сировини и телекомуникациите, на која во претходно спроведена постапка, согласно со закон, е стекнато право на концесија или друго право, предлогот за експропријација го поднесува Државното правобранителство на Република Македонија или единицата на локалната самоуправа по претходна иницијатива на концесионерот или носител на друго соодветно право согласно со закон.

(5) Во случаите од ставот (4) на овој член до Државното правобранителство на Република Македонија или единицата на локалната самоуправа се доставуваат податоците од членот 25 и доказите од членот 26 од овој закон.

Член 23

Кога се врши потполна експропријација заради реализација на јавен интерес утврден во членот 7 од овој закон, предлогот за експропријација го поднесува единицата на локалната самоуправа или градот Скопје.

Член 24

Кога се врши потполна експропријација за реализација на јавен интерес утврден со друг закон, предлогот го поднесува државниот правобранител на Република Македонија односно единицата на локалната самоуправа или градот Скопје во зависност од тоа дали јавниот интерес е од значење за Република Македонија или е од локално значење.

2. Предлог за експропријација

Член 25

Предлогот за експропријација содржи податоци за:

- 1) предлагачот на експропријацијата;
- 2) недвижноста за која се предлага експропријацијата;
- 3) сопственикот на недвижноста (лично име или назив, живеалиште, престојувалиште, односно седиште);
- 4) носителите на други имотни права на недвижноста (лично име или назив, живеалиште, престојувалиште, односно седиште) и

5) видот на објектот или изведувањето на работи за кои се предлага експропријацијата.

Член 26

3. Предлог по иницијатива за експропријација

Член 27

(1) Кога експропријацијата се врши заради изградба на објект од јавен интерес или објект за вршење на дејност од јавен интерес или обезбедување на јавна услуга од областа на енергетиката, минералните сировини и телекомуникациите предлогот за експропријација го поднесува државниот правобранител на Република Македонија или единицата на локалната самоуправа и градот Скопје, по претходна иницијатива на правно лице кое има намера да го реализира јавниот интерес.

(2) Иницијативата од ставот (1) на овој член се доставува до Владата на Република Македонија или единицата на локалната самоуправа и градот Скопје и треба да содржи:

- податоци за недвижноста на која се однесува иницијативата,
- геодетски елаборат за нумерички податоци за недвижноста на која се однесува иницијативата за експропријација,
- пазарна вредност на недвижноста утврдена согласно со членот 37 од овој закон и
- извод од актот за планирање на просторот.

(3) За прифаќање на иницијативата од ставот (1) на овој член одлучува Владата на Република Македонија, односно советот на единицата на локалната самоуправа и градот Скопје.

(4) Доколку Владата на Република Македонија, единицата на локалната самоуправа или градот Скопје одлучи да ја прифати иницијативата, го известува подносителот на иницијативата да депонира средства во висина на проценетата вредност на недвижноста која треба да се експроприра, на депозитна сметка на органот на државната управа надлежен за работите од областа на енергетиката и минералните сировини, односно органот на државната управа надлежен за работите од областа на телекомунациите, односно на депозитна сметка на единицата на локалната самоуправа во рамките на трезорската сметка.

(5) Кога прифатената иницијатива се однесува на јавен интерес од значење за Република Македонија од членот 6 од овој закон, Владата на Република Македонија го известува органот на државната управа надлежен за работите од областа на енергетиката и минералните сировини, односно органот на државната управа надлежен за работите од областа на телекомунациите, да отвори депозитна сметка во рамките на трезорската сметка.

(6) По прифаќање на иницијативата, подносителот на иницијативата до Државното правобранителство на Република Македонија, односно до единицата на локалната самоуправа или градот Скопје ги доставува доказите од членот 26 од овој закон и одлука за прифаќање на иницијативата и доказ за депонирани средства во висина на проценетата вредност на недвижноста која треба да се експроприра, на депозитна сметка на органот на државната управа надлежен за работите од областа на енергетиката и минералните сировини, односно органот на државната управа надлежен за работите од областа на телекомунациите, односно на депозитна сметка на единицата на локалната самоуправа во рамките на трезорската сметка, заради покренување на постапка за експропријација.

(7) Доколку по завршување на постапката за експропријација, а по спроведена постапка за концесија, долготраен закуп или друго право согласно со закон, подносителот на иницијативата не биде избран да го реализира јавниот интерес или да ја обезбеди јавната услуга, депонираните средства од ставот (4) на овој член му се враќаат на подносителот на иницијативата.

(8) Доколку по завршување на постапката за експропријација, а по спроведена постапка за концесија, долготраен закуп или друго право согласно со закон, подносителот на иницијативата биде избран да го реализира јавниот интерес, средствата од депозитната сметка од ставот (4) на овој член се користат за исплата на надоместокот за експроприраната недвижност.

(9) Во случај на определување на повисок надоместок за експроприраната недвижност од депонираниот износ на наменската сметка, подносителот на иницијативата од ставот (1) на овој член е должен да ја надомести разликата до вредноста на определениот надоместок за експроприраната недвижност. Доколку утврдениот надоместок за експроприраната недвижност е понизок од депонираниот, остатокот од депонираните средства му се враќаат на подносителот на иницијативата.

(10) Лицето кое ќе ја добие концесијата, долготрајниот закуп или друго право согласно со закон, а не е истото лице кое ја поднело иницијативата, е должно во рок од 15 дена од денот на склучувањето на договорот за концесија, долготраен закуп или друго право согласно закон, да уплати износ во висина на надоместокот за експроприраната недвижност на депозитна сметка на органот на државната управа надлежен за работите од областа на енергетиката и минералните сировини, односно органот на државната управа надлежен за работите од областа на телекомуникациите, односно на депозитна сметка на единицата на локалната самоуправа во рамките на трезорската сметка.

(11) По барање на лицето од ставот (9) на овој член надоместокот за долготраен закуп може да се намали за износ во висина на платениот надоместок за експропријација.

4. Постапка пред органот за експропријација

Член 28

По приемот на предлогот за експропријација, органот за експропријација е должен:

Resettlement Policy Framework (RPF)

- предлогот за експропријација со сите списи да го достави до сопственикот и до носителите на други имотни права на недвижноста за која се предлага експропријација во рок од пет дена од денот на приемот на предлогот и

- предлогот за експропријација и геодетскиот елаборат од членот 26 точка 2 од овој закон да го достави до Агенцијата за катастар на недвижности заради прибележување на предлогот за експропријација, во рок од пет дена од денот на приемот на предлогот за експропријација.

- Предлогот за експропријација и геодетскиот елаборат од членот 26 точка 2 од овој закон, по електронски пат да го достави до Агенцијата за катастар на недвижности, заради прибележување на предлогот за експропријација, во рок од пет дена од денот на приемот на предлогот за експропријација.

(2) По прибележувањето од ставот (1) алинеја 2 на овој член не може да се врши промена во јавната книга за запишување на правата на недвижностите.

(3) Правното дело со кое се врши промет на недвижноста од ставот (2) на овој член е ништовно.

Член 29

Органот за експропријација по предлогот за експропријација закажува расправа на која ги повикува сопственикот на недвижноста или носителите на други имотни права на недвижноста што е предмет на експропријација и предлагачот на експропријацијата. На расправата се утврдуваат постоењето на јавниот интерес, правото на сопственост и другите имотни права, видот и висината на надоместокот, како и други факти и околности од значење за експропријацијата. Органот е должен по доставувањето на предлогот за експропријација до сопственикот на недвижноста или носителите на други имотни права на недвижноста, да закаже и одржи расправа по предлогот, најдоцна во рок од 15 дена од денот на доставувањето на предлогот на сопственикот на недвижноста или носителите на други имотни права на недвижноста.

5. Расправа за спогодување

Член 30

(1) Расправата може да заврши со спогодба за надоместок (порамнување).

(2) Со спогодбата од ставот (1) на овој член се определува видот на надоместокот (плаќање во пари или давање на друга соодветна недвижност), висината на тој надоместок, ако е утврден во пари и рокот во кој треба да биде исплатен.

(3) Спогодбата се внесува во записник кој ги содржи сите податоци неопходни за исполнување на обврските на предлагачот на експропријацијата и сопственикот на недвижноста или носителот на други имотни права.

(4) Спогодбата е склучена кога двете страни ќе го потпишат записникот.

Resettlement Policy Framework (RPF)

(5) Спогодбата е основ за запишување на правото на сопственост на предлагачот на експропријација.

(6) Спогодбата од ставот (4) на овој член има својство на извршна исправа, а со склучувањето на спогодбата се смета дека постапката за експропријација и постапката за определувањето на надоместокот се правосилно завршени.

6. Решение за експропријација

Член 31

(1) Ако не се постигне спогодба од членот 30 од овој закон, органот за експропријација во зависност од фактите утврдени во постапката ќе донесе решение за експропријација.

(2) Решението со кое се усвојува предлогот за експропријација содржи податоци за:

- предлагачот на експропријацијата,
- недвижноста што се експроприра, со наведување на податоци од катастарот на недвижностите,
- сопственикот на недвижноста (лично име или назив, живеалиште, престојувалиште, односно седиште),
- носителите на други имотни права на недвижноста (лично име или назив, живеалиште, престојувалиште, односно седиште) и
- градењето на објектот или изведувањето на работи за кои се предлага експропријацијата.

(3) Органот за експропријација е должен решението од ставот (1) на овој член да го донесе во рок од 20 дена од приемот на предлог за експропријација кој ги содржи податоците од членот 25 и доказите од членот 26 од овој закон.

Член 32

Против решението за експропријација може да се поднесе тужба до Управниот суд во рок од 15 дена од денот на доставувањето на решението.

(2) Управниот суд по приемот на тужба против решение за експропријација е должен препис од тужбата со прилозите во рок од три дена да ги достави на одговор до тужениот орган, кој е должен во рок од осум дена од денот на приемот на барањето од Управниот суд да достави одговор до Управниот суд со сите списи што се однесуваат на предметот.

(3) По приемот на списите советот кој одлучува по тужбата е должен да донесе одлука во рок од 30 дена од приемот на списите по предметот.

Resettlement Policy Framework (RPF)

(4) Жалбата изјавена против одлуката од ставот (3) на овој член, Управниот суд заедно со списите по предметот е должен без одлагање, а најдоцна во рок од три дена од денот на приемот на жалбата да ја достави до Вишиот управен суд.

(5) Советот во Вишиот управен суд кој одлучува по жалбата изјавена против одлуката на Управниот суд со која е одлучено по тужба изјавена против решение за експропријација е должен да одлучи во рок од 30 дена од приемот на списите по предметот.

(6) Непостапувањето на советите во постапката утврдена во ставовите (3) и (5) на овој член, претставува основ за покренување на дисциплинска постапка за нестручно и несовесно постапување согласно со Законот за судови.

7. Владение на експроприраната недвижност

Член 33

(1) Предлагачот на експропријацијата се стекнува со владение на експроприраната недвижност во рок од осум дена од денот на постигнувањето на порамнувањето (спогодбата) од членот 30 од овој закон, ако предлагачот на експропријацијата и сопственикот на експроприраната недвижност поинаку не се договорат, односно со правосилноста на решението од членот 31 од овој закон.

(2) По исклучок од ставот (1) на овој член Владата на Република Македонија на образложен предлог на предлагачот на експропријацијата може да одлучи недвижноста да се предаде во владение на предлагачот на експропријацијата пред правосилноста, а по конечност на решението за експропријација, ако оцени дека тоа е неопходно заради итноста за градење на објекти или изведување на работи од членовите 6 и 7 од овој закон, или заради отстранување на позначителна материјална штета и опасност по здравјето на луѓето и животната средина.

(3) Ако предлагачот на експропријацијата влегол во владение на експроприраната недвижност пред правосилноста на решението, а предлогот за експропријација во натамошната постапка ќе биде правосилно одбиен, предлагачот на експропријацијата е должен на сопственикот да му ја врати недвижноста во рок од 15 дена по правосилноста на решението со кое е одбиен предлогот за експропријација, ако недвижноста постои, како и да му ја надомести штетата настаната со влегување во владение на недвижноста, односно ако недвижноста не постои или не може да му се врати, да му ја надомести штетата.

(4) Органот за експропријација е должен да состави записник во кој ќе ја утврди состојбата на имотот пред влегувањето во владение, доколку состојбата на имотот е од значење за обештетувањето. На сопственикот му се доставува примерок од записникот, потпишан од органот, предлагачот на експропријацијата и сопственикот на недвижноста.

(5) Кога сопственикот живее во експроприрана станбена зграда, односно стан или врши дејност во експроприраната зграда или деловна просторија, има право на времено сместување.

Resettlement Policy Framework (RPF)

8. Откажување од предлог за експропријација

Член 34

Предлагачот на експропријацијата може до правосилноста на решението за експропријација да се откаже од предлогот за експропријација.

9. Поништување на правосилно решение за експропријација

Член 35

(1) По барање на поранешниот сопственик ќе се поништи правосилното решение за експропријација во целост или делумно, ако во рок од десет години не е реализирана целта заради која е извршена експропријација за градење објекти, односно изведување на работи од значење за Република Македонија, односно шест години за градење на објекти или изведување на работи од локално значење.

(2) Барањето за поништување на решението за експропријација може да се поднесе по истекот на роковите од ставот (1) на овој член, но најдоцна до 15 години од денот на правосилноста на решението за експропријација.

(3) За поништување на решението за експропријација од ставовите (1) и (2) на овој член одлучува органот за експропријација.

(4) Во случај на поништување на решението за експропријација, надоместокот за експроприраната недвижност се решава во постапка за определување на надоместокот предвидена со овој закон.

10. Постапка за востановување право на службеност и за други ограничувања на правото на сопственост на земјиште.

Член 36

Во постапката за востановување право на службеност и другите ограничувања на правото на сопственост на земјиште соодветно се применуваат одредбите на овој закон кои се однесуваат на постапката за потполна експропријација.

III. ПОСТАПКА ЗА НАДОМЕСТОК

1. Надоместок за потполна експропријација

Член 37

Пазарната вредност на експроприраните недвижности и на недвижностите што се даваат како надоместок, ја утврдува овластен проценувач согласно со Законот за процена.

Член 38

Resettlement Policy Framework (RPF)

Надоместокот за експроприраната недвижност се определува по правило во пари ако поранешниот сопственик, односно носителите на други имотни права и предлагачот на експропријацијата поинаку не се договорат.

Член 39

Сопственикот на недвижноста што се експроприра има право на надоместок и за насадите, посевите, шумите на земјиштето и плодовите, доколку не влегле во пазарната цена на земјиштето.

Член 40

Сопственикот на недвижноста што се експроприра нема право на надоместок за вложувањата што ги извршил по денот кога му е доставен предлогот за експропријација.

Член 41

(1) Кога како надоместок за експроприраната недвижност се нуди друга недвижност, таа треба да биде по вредност соодветна на експроприраната недвижност.

(2) Кога меѓу вредноста на експроприраната недвижност и недвижноста што се дава како надоместок постои разлика во вредноста, предлагачот на експропријацијата, односно поранешниот сопственик е должен на другата страна да и ја надомести разликата.

(3) Кога обврската од ставот (2) на овој член ја има сопственикот на недвижност што се експроприра, тој може да ја плати разликата во пари или да стекне право на сопственост само на дел од недвижноста до висина на утврдениот надоместок.

(4) Начинот, условите и роковите за исплата на разликата на вредноста од ставот (2) на овој член се утврдува со спогодба, односно одлука на судот.

Член 42

(1) Предлагачот на експропријацијата е должен на сопственикот на недвижноста што се експроприра кој во експроприраниот објект живее, односно врши дејност, ако тој тоа го бара, да му даде во замена друг соодветен по вредност објект.

(2) Сопственикот на недвижноста што се експроприра има право на надоместок за селидбени трошоци.

Член 43

(1) Ако се експроприра недвижност во која се врши дејност, при определувањето на надоместок се зема предвид и штетата што се трпи заради прекилот на дејноста, како и штетата која настанала заради промена на локацијата, ако таква настанала.

(2) Висината на штетата од ставот (1) на овој член ја определува вешто лице во секој конкретен случај согласно со Законот за вештачење.

Член 44

(1) Кога се определува надоместок за објект кој заради својата природа не е во промет и за кој не се формира пазарна цена (бунари, оградни и потпорни ѕидови и слично), висината на надоместокот се определува според пазарната вредност на материјалот и работната рака потребни за изградба на тие објекти, намалена за соодветниот износ на амортизација.

(2) Висината на надоместокот од ставот (1) на овој член ја определува овластен проценувач во секој конкретен случај согласно со Законот за процена.

Член 44-а

(1) Кога проценетата вредност на една или повеќе недвижности кои се предмет на една или повеќе поврзани постапки за експропријација надминува пет милиони евра во денарска противвредност пресметана по средниот курс на Народната банка на Република Македонија во моментот на изготвување на извештајот за процена, а на кои сопственик или носител на имотните права на недвижности е ист субјект, надоместокот се исплаќа во еднакви годишни рати во период до пет години, според динамиката предложена од страна на предлагачот на експропријацијата.

(2) Кога проценетата вредност на една или повеќе недвижности кои се предмет на една или повеќе поврзани постапки за експропријација надминува дваесет и пет милиони евра во денарска противвредност пресметана по средниот курс на Народната банка на Република Македонија во моментот на изготвување на извештајот за процена, а на кои сопственик или носител на имотните права на недвижности е ист субјект, надоместокот се исплаќа во еднакви годишни рати во период до осум години, според динамиката предложена од страна на предлагачот на експропријацијата.

(3) Во случаите од ставовите (1) и (2) на овој член, на сопственикот или носителот на имотните права на недвижностите кои се предмет на експропријација му се исплаќа годишна камата, по фиксна каматната стапка еднаква на просечната каматна стапка на тримесечните државни записи (без девизна клаузула) постигната во изминатите шест месеци кои ги издало Министерството за финансии на Република Македонија на домашниот пазар. Каматата започнува да тече од денот на правосилноста на актот со кој е утврдена висината и динамиката на исплата на средствата и се пресметува на неисплатениот дел од определениот надоместок.

(4) Просечната каматна стапка ќе се пресметува како проста аритметичка средина од каматните стапки постигнати на аукциите од ставот (3) на овој член.

2. Надоместок за службеност

Член 45

(1) За востановеното право на службеност се плаќа надоместок кој опфаќа намалена пазарна вредност на послужната ствар и штета што е настаната со востановувањето на правото на службеност.

Resettlement Policy Framework (RPF)

(2) Надоместокот од ставот (1) на овој член се утврдува во секој конкретен случај од страна на овластен проценувач согласно со Законот за процена .

3. Надоместок за други ограничувања на правото на сопственост на земјиште

Член 46

(1) Надоместокот за другите ограничувања на правото на сопственост на земјиште се определува според висината на закуп што се постигнува на пазарот за тој вид недвижности.

(2) Ако со ограничувањето на правото на сопственост на земјиште се нанесе штета на сопственикот на недвижноста, тој има право на надоместок на штетата.

(3) Надоместокот на штетата се определува во секој конкретен случај од страна на вешто лице согласно со Законот за вештачење.

4. Спогодба за надоместок

Член 47

(1) Предлагачот на експропријацијата и сопственикот на недвижноста што се експроприра можат да постигнат спогодба за надоместок до правосилноста на решението за експропријација, ако таква спогодба не се постигне органот за експропријација е должен во рок од осум дена по правосилноста на решението за експропријација да закаже расправа заради спогодување за надоместокот.

(2) Ако по одржаната расправа за спогодување не се постигне спогодба за надоместок, органот за експропријација е должен во рок од осум дена по одржаната расправа, предметот со сите списи да го достави на надлежниот суд, заради определување на надоместокот.

5. Исполнување на обврската за надоместок

Член 48

(1) Предлагачот на експропријацијата е должен во рокот утврден во спогодбата од членот 30 или 47 од овој закон, односно во рок од 30 дена од правосилноста на одлуката на судот за надомест, да го исплати надоместокот во пари, односно да ја предаде недвижноста што се дава како надоместок за експроприраната недвижност.

(2) Ако предлагачот на експропријацијата во рокот од ставот (1) на овој член не го плати надоместокот во пари или не ја предаде недвижноста што се дава како надоместок во владение, е должен да плати надоместок на штета, односно камата по референтна стапка на Народната банка на Република Македонија.

IV. ПОСЕБНИ ПОСТАПКИ

Член 49

Resettlement Policy Framework (RPF)

(1) Градежното земјиште во државна сопственост на кое постои право на користење (корисници - правни и физички лица) ќе се одземе од користење заради градење на објекти и изведување на други работи од јавен интерес утврден со членовите 6 и 7 од овој закон, со решение на органот за експропријација.

(2) На корисниците на градежното земјиштето од ставот (1) на овој член им припаѓа надоместок според одредбите од овој закон, ако правото на користење е врз основа на поранешна сопственост или е стекнато со надоместок.

Член 50

(1) На корисниците на градежното земјиште од членот 49 од овој закон не им припаѓа надоместок, ако правото на користење е стекнато без надоместок.

(2) Корисниците на градежното земјиште од ставот (1) на овој член имаат право на надоместок за извршените вложувања на земјиштето.

Член 50-а

(1) Во постапката за одземање на правото на користење на градежното земјиште од членот 49 од овој закон соодветно се применуваат одредбите од овој закон кои се однесуваат на постапката за потполна експропријација.

(2) Кога се врши одземање на правото на користење на градежно земјиште заради реализација на јавен интерес од членот 6 од овој закон или јавен интерес од значење за Република Македонија утврден со други закони, предлогот за одземање на правото на користење го поднесува Државниот правобранител на Република Македонија.

(3) Кога се врши одземање на правото на користење на градежно земјиште заради реализација на јавен интерес од членот 7 од овој закон или јавен интерес од локално значење утврден со други закони, предлогот за одземање на правото на користење го поднесува единицата на локалната самоуправа, односно градот Скопје.

Запишување во катастарот на недвижности

Член 51

(1) Запишувањето на правото на сопственост во катастарот на недвижностите на експроприраната недвижност се врши врз основа на спогодбата од членот 30, односно 47 од овој закон или врз основа на правосилното решение за експропријација од членот 31 од овој закон.

(2) Во катастарот на недвижности се запишува правото на службеност и другите ограничувања на правото на сопственост на земјиште од членовите 11, 15, 16 и 17 од овој закон.

(3) Органот за експропријација е должен сите правосилни акти кои содржат правен основ врз основа на кој се врши запишување во катастарот на недвижностите, а се донесени врз основа

Resettlement Policy Framework (RPF)

на овој закон, во рок од пет дена од прибавувањето на доказот за платен надоместок за запишувањето согласно со тарифникот на Агенцијата за катастар на недвижности, заедно со пријавите за запишување по електронски пат да ги достави до Агенцијата за катастар на недвижности.

V. ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ

Член 51-а

(1) Глоба во износ од 3.000 до 5.000 евра во денарска противвредност ќе им се изрече на одговорното лице и службеното лице во органот кој го донесол решението за експропријација, ако во утврдениот рок од членот 32 став (2) од овој закон не постапи по барањето поднесено од Управниот суд.

(2) Надлежен орган за изрекување на прекршочната санкција од ставот (1) на овој член е надлежниот суд.

VI. НАДЗОР

Член 51-б

Надлежен орган за вршење на надзор на постапката од членот 32 став (2) од овој закон е Државниот управен инспекторат.

VII. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 52

Започнатите постапки за експропријација до денот на влегувањето во сила на овој закон ќе се завршат согласно со прописите што важеле до денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 53

По жалбите изјавени против решенијата за експропријација донесени до влегувањето во сила на овој закон ќе одлучува Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен.

Член 54

Со денот на влегувањето во сила на овој закон престанува да важи Законот за експропријација ("Службен весник на Република Македонија" број 33/95, 20/98, 40/99, 31/03, 46/2005, 10/2008, 106/2008, 156/10 и 6/12).

Член 55

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија".